

5. Uskonpuhdistuksen aamutähti

Jumala ei sallinut sanansa tulla kokonaan hävitetyksi. Euroopan eri maissa Jumalan Henki innosti ihmisiä etsimään totuutta kuin kätettyä aarretta. Jouduttuaan kaitselmuksen johtamina Pyhän Raamatun ääreen he olivat halukkaat ottamaan valon vastaan mihin hintaan tahansa. Vaikka he eivät nähneet kaikkia asioita selvästi, he kykenivät löytämään monia pitkään salassa olleita totuuksia.

Oli tullut aika antaa Raamattu kansalle sen äidin. kielellä. Maailma oli sivuuttanut keskiyönsä. Monissa maissa näkyi merkkejä aamun sarastuksesta.

Neljännellätoista vuosisadalla "uskonpuhdistuksen aamutähti" nousi Englannissa. John Wycliff tunnettiin yliopistossa sekä palavasta hurskaudestaan että perinpohjaisista tiedoistaan. Skolastisen filosofian, kirkon kanonisen oikeuden ja siviililain tuntijana hän oli valmis ryhtymään kamppailuun yhteiskunnallisen ja uskonnollisen vapauden puolesta. Hän oli akateemisesti sivistynyt ja tunsu oppineiden menettelytavat. Hänen laajat ja perusteelliset tietonsa herättivät kunnioitusta sekä ystäväissä että vihollisissa. Hänen vihollisensa eivät pystyneet halveksimaan uskonpuhdistuksen asiaa vetoamalla sen puolustajan tietämättömyyteen tai heikkouteen.

Jo yliopistossa Wycliff ryhtyi tutkimaan Raamattua. Tähän asti hän oli tuntenut syvää kaipausta, jota hänen skolastiset opintonsa sen enempää kuin kirkon oppikaan eivät voineet tyydyttää. Jumalan

USKONPUHDISTUKSEN AAMUTÄHTI

sanasta hän löysi sen, mitä hän ennen oli turhaan etsinyt. Hän näki, että Kristus oli ihmisen ainoa puolustaja. Hän päätti julistaa löytämiään totuuksia.

Wycliff ei toimintansa alussa ryhtynyt vastustamaan Roomaa. Mutta mitä selvemmin hän tajusi paavikunnan erheet, sitä innokkaammin hän julisti Raamatun oppia. Hän näki, että Rooma oli korvannut Jumalan sanan ihmisten perimätiedolla. Hän syytti pelottomasti papistoa Raamatun syrjäyttämisestä ja vaati, että se oli palautettava kansalle ja että sen arvovalta kirkossa oli vahvistettava. Hän oli taitava ja kaunopuheinen saarnaaja, ja hänen päivittäinen elämänsä oli havainnollinen esitys julistetuista totuuksista. Hänen raamatuntuntemuksensa, puhdas elämänsä, rohkeutensa ja rehellisyytensä herättivät yleistä arvonantoa. Monet näkivät Rooman kirkossa vallitsevanvääryyden. He tervehtivät avoimen iloisesti Wycliffin julistamia totuuksia. Mutta paavilliset johtajat raivostuivat, kun uskonpuhdistaja sai suuremmanvaikutusvallan kuin heillä itsellään oli.

Erehdykset paljastavat

Wycliff oli innokas erehdysten paljastaja ja taisteli pelottomasti Rooman vahvistamia väärinkäytöksiä vastaan. Toimiessaan kuninkaan kappalaisena hän vastusti rohkeasti veroa, jota paavi vaati Englannin hallitsijalta. Paavin asettuminen maallisten hallitsijoiden yläpuolelle oli vastoin järkeä ja ilmoitusta. Paavin vaatimukset olivat herättäneet närkästystä, ja Wycliffin opetukset tekivät vaikutuksen kansakunnan johtaviin henkilöihin. Kuningas ja aatelisto kieltäytyivät yksimielisesti maksamasta veroa.

Englannissa kuhisi kerjäläismunkkeja, jotka olivat esteenä kansakunnan menestykselle ja hyvinvoinnille. Munkkien toimeettomuus ja kerjääminen ei ainoastaan kuluttanut kansan varoja vaan sai ihmiset

USKONPUHDISTUKSEN AAMUTÄHTI

halveksimaan rehellistä työtä. Nuoriso tuli kurittomaksi ja turmeltui. Monet houkuteltiin luostarielämään ei ainoastaan vastoin vanhempiensa tahtoa vaan vieläpä heidän tietämättään ja vastoin heidän määräyksiään. "Näin epäinhimillisen julmasti", kuten Luther siitä myöhemmin lausui, "mikä tuo mieleen suden ja tyrannin pikemmin kuin ihmisen ja kristityn", käännettiin lasten sydämet heidän vanhempiaan vastaan.' 1

Munkit pettivät vieläpä yliopisto-opiskelijoita ja houkuttelivat heitä liittymään veljeskuntiinsa. Kunnolla ansaan joutuneiden oli mahdotonta saada takaisin vapauttaan. Monet vanhemmat kieltäytyivät lähettämästä poikiaan yliopistoon. Yliopistot riutuivat, ja tietämättömyys pääsi valtaan.

Paavi oli antanut näille munkeille valtuudet kuunnella synnintunnustuksia ja antaa syntejä anteeksi. Tästä aiheutui paljon paha. Halukkaina lisäämään tulojaan munkit olivat niin valmiit antamaan synninpäästön, että rikolliset kääntyivät heidän puoleensa, ja niin törkeimmät paheet lisääntyivät nopeasti. Lahjat, jotka olisi pitänyt käyttää sairaiden ja köyhien hädän lievittämiseksi, annettiin munkeille. Munkit rikastuivat jatkuvasti, ja heidän mahtavat rakennuksensa ja ylenpalttiset ruokapöytänsä tekivät kansakunnan jatkuvan köyhtymisen sitä ilmeisemmäksi. Kuitenkin munkit säilyttivät otteensa taikauskoiseen kansaan ja saivat sen uskomaan, että kaikki uskonnollinen velvollisuus sisältyi paavin ylivallan tunnustamiseen, pyhimysten palvontaan ja lahjojen antamiseen munkeille. Tämä riittäisi varmistamaan heille paikan taivaassa!

Selvänäköinen Wycliff iski pahan juureen ja julisti, että itse järjestelmä oli väärä ja siitä oli luovuttava. Syntyi keskustelua ja tehtiin kysymyksiä. Monet ryhtyivät epäilemään, eikä heidän pitäisi etsiä anteeksiantoa Jumalalta pikemmin kuin Rooman paavilta.

USKONPUHDISTUKSEN AAMUTÄHTI

(Katso liitettä.) "Munkit ja Rooman papit", he sanoivat, "jäytävät meitä kuin syöpä. Jumalan on vapautettava meidät tai kansa tuhoutuu." 2

Kerjäläismunkit väittivät seuraavansa Vapahtajan esimerkkiä ja selittivät, että Jeesus ja hänen opetuslapsensa olivat eläneet kansan almuilla. Tämä väite sai monet etsimään totuutta Raamatusta.

Wycliff ryhtyi kirjoittamaan ja julkaisemaan kirjasia munkkeja vastaan kiinnittääkseen kansan huomion Raamatun opetukseen ja Kirjoittajaan. Tehokkaammin hän ei olisi voinut ryhtyä kaatamaan paavin pystyttämää mammuttimaista rakennelmaa, jossa miljoonat olivat vankeina.

Wycliff kutsuttiin puolustamaan Englannin kruunun oikeuksia Rooman väärinkäytöksiä vastaan ja nimitettiin kuninkaan lähettilääksi Alankomaihin. Täällä hän joutui tekemisiin ranskalaisten, italialaisten ja espanjalaisten kirkonmiesten kanssa. Näin hänelle tarjoutui tilaisuus katsoa kulissien taakse, mikä Englannissa oli ollut mahdotonta. Nämä paavin hovin edustajat paljastivat hänelle pappisvallan todellisen luonteen. Hän palasi Englantiin ja julisti oppejaan entistä innokkaammin selittäen, että ylpeys ja petos olivat Rooman jumalia.

Wycliffin palattua Englantiin kuningas nimitti hänet Lutterworthin kirkkoherraksi. Tämä osoitti, ettei hänen suorasukaisuutensa ollut hallitsijalle vastenmielistä. Wycliffin vaikutus alkoi näkyä kansakunnan uskon kehittämisessä.

Paavi tuomitsi hänet ankarasti ja lähetti kolme bullaa, joissa käskettiin ryhtyä välittömiin toimiin "harhaopin" opettajan vaientamiseksi. 3

Paavin bullien saapuminen velvoitti koko Englantia vangitsemaan harhaoppisen. (Katso liitettä.) Näytti varmalta, että Rooman kosto kohtaisi pian Wycliffiä. Mutta hän, joka sanoi muinaiselle patriarkalle:

USKONPUHDISTUKSEN AAMUTÄHTI

"Älä pelkää - Minä olen sinun kiipesi" 4, ojensi kätensä suojelemaan palvelijaansa. Kuolema ei kohdannut uskonpuhdistajaa vaan paavia, joka oli määrännyt hänet tapettavaksi.

Gregorius XI:n kuoleman jälkeen valittiin kaksi kilpailevaa paavia. (Katso liitettä.) Kumpikin kehotti oikeauskoisia taistelemaan toista paavia vastaan vahvistaen vaatimuksiaan vastustajiin kohdistuvilla kammottavilla kirouksilla ja kannattajille luvatuilla taivaallisilla palkinnoilla. Kilpailevilla ryhmittymillä oli kylliksi tekemistä hyökätessään toistensa kimppuun, ja Wycliff sai jonkin aikaa olla rauhassa.

Skisman aiheuttama riita ja turmelus valmistivat tietä uskonpuhdistukselle avaamalla ihmisten silmät paavikunnan todelliselle luonteelle. Wycliff kehotti ihmisiä miettimään, puhuivatko nämä kaksi paavia totta tuomitessaan toisensa antikristuksiksi.

Päätettyään lujasti, että valo tulisi viedä kaikkialle Englantiin, Wycliff organisoii saarnaajajoukon, johon kuului vaatimattomia, hurskaita miehiä, jotka rakastivat totuutta ja halusivat levittää sitä. Nämä miehet opettivat toreilla, suurkaupunkien kaduilla ja maaseudun kujilla. He menivät vanhusten, sairaiden ja köyhien luo ja selittivät heille Jumalan armon iloista sanomaa

Oxfordissa Wycliff saarnasi Jumalan sanaa yliopiston saleissa. Hänelle annettiin arvonimi "evankeliumin tohtori". Mutta hänen elämänsä suurin työ oli Raamatun kääntäminen englanniksi, niin että jokainen ihminen Englannissa saisi lukea Jumalan ihmeellisistä teoista.

Vakava sairastuminen

Wycliffin työ keskeytyi kuitenkin yllättäen. Vaikka hän ei vielä ollut kuuttakymmentä, lakkaamaton uurastus, tutkimustyö ja vihollisten hyökkäykset olivat

USKONPUHDISTUKSEN AAMUTÄHTI

verottaneet hänen voimiaan ja vanhentaneet hänet enneaikaisesti. Hän sairastui vakavasti. Munkit luulivat hänen katuvan kirkolle aiheuttamaansa pahaa ja kiiruhtivat hänen makuuhuoneeseensa kuuntelemaan hänen tunnustustaan. "Huulillasi on kuolema", he sanoivat; "tunnusta virheesi ja peru läsnäollessamme kaikki, mitä olet sanonut vahingoksemme."

Uskonpuhdistaja kuunteli hiljaa. Sitten hän pyysi palvelijaansa nostamaan hänet istumaan. Katsoen kiinteästi heihin hän sanoi varmalla, voimakkaalla äänellä, joka niin usein oli saanut heidät vapisemaan: "En minä kuole vaan elän, ja julistan jälleen munkkien pahoja tekoja." 5 Kauhistuneina ja hämillään munkit kiiruhtivat pois huoneesta.

Wycliff eli kyllin kauan antaakseen maanmiestensä käsiin tehokkaimman asean Roomaa vastaan Raamatun, taivaan asettaman välikappaleen ihmisten vapauttamiseksi, valaisemiseksi ja evankelioimiseksi. Wycliff tiesi, että hänellä oli vain muutamia työvuosia jäljellä. Hän näki vastarinnan, jota hän tulisi kohtaamaan, mutta Jumalan sanan lupauksen rohkaisemana hän astui eteenpäin. Hän oli älyllisten voimiensa huipulla, erittäin kokenut, ja Jumalan kaitselmuksen oli valmistanut hänet tähän suurimpaan yritykseensä. Lutterworthin pappilassa uskonpuhdistaja, ulkopuolella raivoavasta myrskyssä piittaamatta, keskittyi valitsemaansa työhön.

Lopulta työ tuli tehdyksi - ensimmäinen englantilainen raamatunkäännös valmistui. Uskonpuhdistaja oli asettanut Englannin kansan käsiin valon, joka ei koskaan sammuisi. Hän oli tehnyt tietämättömyyden kahleiden murtamiseksi ja maansa vapauttamiseksi ja jalostamiseksi enemmän kuin milloinkaan oli saatu aikaan taistelukentillä.

Raamatun monistaminen oli väsyttävää työtä. Kirja oli niin haluttu, että jäljentäjät pystyivät vaivoin

USKONPUHDISTUKSEN AAMUTÄHTI

tydyttämään kysynnän. Rikkaat halusivat koko Raamatun. Toiset ostivat vain osan. Monissa tapauksissa useat perheet ostivat yhteisen jäljennöksen. Wycliffin Raamattu löysi nopeasti tiensä ihmisten koteihin.

Wycliff opetti nyt protestantismin tunnusmerkillisiä oppeja - pelastusta uskosta Kristukseen ja yksin Raamatun erehtymättömyyttä. Lähes puolet Englannin kansasta hyväksyi uuden uskon.

Raamatun ilmaantuminen tyrmistytti kirkon viranomaisia. Englannissa ei ollut Raamatun kieltävää lakia, sillä koskaan aikaisemmin sitä ei ollut julkaistu kansan kielellä. Tällaiset lait säädettiin myöhemmin, ja niiden noudattamista valvottiin tarkasti.

Jälleen paavilliset johtajat juonittelivat uskonpuhdistajan äänen vaimentamiseksi. Ensiksi piispojien synodi julisti hänen kirjoituksensa harhaoppisiksi. Voitettuaan puolelleen nuoren kuninkaan Richard II:n he saivat hänet antamaan säädöksen, jonka mukaan kaikki tuomittuja oppeja kannattavat oli vangittava.

Wycliff vetosi synodista parlamenttiin. Hän syytti papistoa pelottomasti kansallisen neuvoston edessä ja vaati kirkon vahvistamien väärinkäytösten korjaamista. Hänen vihollisensa joutuivat sekasorron valtaan. He olivat luulleet että uskonpuhdistaja vanhalla iällään, yksin ja vailla ystäviä, olisi taipunut kruunun arvovallan edessä. Mutta sen sijaan Wycliffin sytyttävien vetoamusten herättämä parlamentti kumosi vainoamissäädöksen, ja uskonpuhdistaja oli jälleen vapaa.

Hänet haastettiin oikeuteen kolmannen kerran, nyt valtakunnan korkeimman kirkollisen tuomioistuimen eteen. Täällä uskonpuhdistajan työlle pantaisiin vihdoin piste. Niin paavin kannattajat suunnittelivat. Jos he saisivat tahtonsa läpi, Wycliffiä odottaisi polttorovio.

Wycliff kieltäytyy peruuttamasta

Mutta Wycliff ei peruuttanut. Hän piti pelottomasti kiinni opetuksistaan ja torjui vainoojiansa syytökset. Hän haastoi kuulijansa Jumalan tuomioistuimen eteen ja punnitsi heidän viisastelunsa ja valheensa ikuisen totuuden vaa'alla. Pyhän Hengen voima oli kuulijoiden yllä.

Uskonpuhdistajan sanat lävistivät heidän sydämensä kuin nuolet Herran viinestä. Häneen kohdistetun harhaoppisuussyytöksen hän sinkosi takaisin heitä vastaan.

"Ketä vastaan te luulette taistelevanne", hän sanoi; "vanhaa miestäkö, joka on haudan partaalla? Ei, vaan totuutta vastaan - totuutta, joka on teitä voimakkaampi ja voittaa teidät." 6 Tämän sanottuaan hän poistui, eikä kukaan vastustajista yrittänyt estää häntä.

Wycliffin työ oli melkein tehty, mutta vielä kerran hänen oli todistettava evankeliumin puolesta. Hänet haastettiin paavillisen tuomioistuimen eteen Roomaan, joka oli usein vuodattanut pyhien verta. Halvauskohtaus teki matkan mahdottomaksi. Mutta vaikka hänen ääntään ei kuultu Roomassa, hän pystyi puhumaan kirjeitse. Uskonpuhdistaja lähetti paaville kohteliaan, kristillisessä hengessä kirjoitetun kirjeen, joka samalla oli ankara nuhde paavinistuimen komeudesta ja ylpeydestä.

Wycliff asetti paavin ja kardinaalien eteen Kristuksen vaatimattomuuden ja nöyryyden ja paljasti sekä heille että koko kristikunnalle eron heidän ja sen Mestarin välillä, jonka edustajia he väittivät olevansa.

Wycliff oli varma että saisi maksaa uskollisuutensa hengellään. Kuningas, paavi ja piispat tavoittelivat yhdessä hänen tuhoaan, ja näytti varmalta, että hän jo muutaman kuukauden sisällä joutuisi roviolle. Mutta hänen rohkeutensa ei horjunut.

Mies, joka koko elämänsä oli puolustanut rohkeasti totuutta, ei kuitenkaan kaatuisi totuuden

USKONPUHDISTUKSEN AAMUTÄHTI

vihollisten käsiin. Herra oli ollut hänen suojelijansa, ja nyt, kun hänen vihollisensa olivat varmoja saaliistaan, Jumalan käsi siirsi hänet pois heidän ulottuviltaan, Valmistautuessaan jakamaan Herran ehtoollista Lutterworthin kirkossa hän kaatui halvaantuneena maahan ja kuoli pian sen jälkeen.

Uuden ajan airut

Jumala oli pannut totuuden sanan Wycliffin suuhun. Hänen elämäänsä suojeltiin ja työtään pitkitettiin., kunnes uskonpuhdistuksen perustus oli laskettu. Wycliffillä ei ollut edelläkävijää, jonka työtä hän olisi voinut hyödyntää uskonpuhdistusta edistäessään. Hän oli uuden ajan airut. Kuitenkin hänen esittämässään totuudessa oli sellaista johdonmukaisuutta ja täydellisyyttä, jota myöhemmät uskonpuhdistajat eivät ylittäneet eivätkä kaikki edes saavuttaneet. Niin vankka ja suora oli runko, ettei hänen jälkeensä tulleiden tarvinnut rakentaa sitä uudelleen.

Suuri liike, jonka Wycliff aloitti kansojen vapauttamiseksi pitkästä Rooman orjuudesta, juonsi juurensa Raamattuun. Tämä kirja oli lähde, josta siunausten virta on neljänneltätoista vuosisadalta alkaen juossut meidän aikaamme asti. Wycliff oli kasvatettu kunnioittamaan Roomaa erehtymättömänä auktoriteettina ja hyväksymään kyselemättä tuhannen vuoden aikana syntyneet opit ja tavat, mutta hän kääntyi pois kaikesta tästä kuuntelemaan Jumalan pyhää sanaa. Hän julisti, että ainoa oikea auktoriteetti oli Raamatun välityksellä puhuva Jumalan ääni., eikä paavin välityksellä puhuva kirkon ääni. Lisäksi hän opetti, että Pyhä Henki oli Raamatun ainoa tulkitsija.

Wycliff oli yksi suurimmista uskonpuhdistajista. Vain harvat myöhemmin tulleet vetivät vertoja hänelle. Puhdas elämä, väsymätön uutteruus opinnoissa ja työssä, lahjomaton rehellisyys ja Kristuksen kaltainen

USKONPUHDISTUKSEN AAMUTÄHTI

rakkaus olivat ensimmäiselle uskonpuhdistajalle luonteenomaisia.

Raamattu teki hänestä sen, mikä hän oli. Ei mikään jalosta ajatuksia, tunteita ja pyrkimyksiä siinä määrin kuin Raamatun tutkiminen. Se antaa päättäväisyyttä, rohkeutta ja mielenlujuutta. Raamatun vilpitön ja harras tutkiminen antaa maailmalle ihmisiä, jotka älynsä voiman ja periaatteidensa jalouden puolesta ovat yliverkaisia niihin nähden, jotka on koulutettu inhimillisen filosofian parhaiden perinteiden mukaisesti.

Wycliffin seuraajat, joita nimitettiin wycliffiläisiksi ja lollardeiksi, hajaantuivat muihin maihin vieden, evankeliumin mukanaan. Nyt kun heidän johtajansa oli poissa, saarnaajat työskentelivät innokkaammin kuin koskaan. Suuret väkijoukot kerääntyivät kuuntelemaan heitä. Käännynnäisten joukossa oli aatelista, vieläpä kuninkaan vaimo. Monin paikoin kirkoista poistettiin pakanuudesta peräisin olevat Rooman kirkon tunnukset.

Mutta pian syttyi säälimätön vain niitä kohtaan, jotka olivat uskaltaneet hyväksyä Raamatun oppaakseen. Ensimmäisen kerran Englannin historiassa evankeliumin opetuslapset tuomittiin polttorviolle. Marttyyrikuolema seurasi marttyyrikuolemaa. Kirkon vihollisina ja valtakunnan pettureina taka-ajetut totuuden puolustajat jatkoivat saarnaamista salaisissa paikoissa ja löysivät suojan köyhien vaatimattomista kodeista. Usein he piiloutuivat myös rotkoihin ja luoliin.

Turmeltuneen uskonnon tyyni, kärsivällinen vastustaminen jatkui satojen vuosien ajan. Tuon varhaisen ajan kristityt olivat oppineet rakastamaan Jumalan sanaa ja kärsivät tyynesti sen tähden. Monet uhrasivat maallisen omaisuutensa Kristukselle. Ne, jotka saivat asua kotonaan, tarjosivat mielellään suojan

USKONPUHDISTUKSEN AAMUTÄHTI

karkotetuille veljilleen, ja kun heidätkin karkotettiin, he tyytyivät iloisesti kodittoman osaan. Monet todistivat pelottomasti totuudesta vankityrmissä, kidutuksen ja liekkien keskellä, iloiten siitä, että heitä pidettiin arvollisina osallistumaan "hänen kärsimyksiinsä".

Niin kauan kuin Wycliffin ruumis lepäsi haudassa, ei paavin kannattajien viha voinut tyyntyä. Yli neljäkymmentä vuotta hänen kuolemansa jälkeen hänen luunsa kaivettiin esiin, poltettiin julkisesti, ja tuhka heitettiin läheiseen puroon. "Tämä puro", sanoo vanha kirjailija, "on vienyt hänen tuhkansa Avoniin, Avon Severniin, Severn meren salmiin, ne valtamereen. Näin Wycliffin tuhka kuvaa hänen oppiaan, joka on nyt levinnyt kaikkeen maailmaan." 7

Wycliffin kirjoitusten vaikutuksesta Jan Hus Böömistä hylkäsi monta paavinkirkon erehdystä. Böömistä työ levisi muihin maihin. Jumalan käsi valmisti tietä suurelle uskonpuhdistukselle.